

Kedves híveim, generatív nyelvészek!

Magyarország, a Dunának ez az ékköve, már számos nagy generatív nyelvészt adott a világnak, mint amilyen kedves kollégám, Robert Vago vagy a jeles László Grétsy, a területen dolgozó további számos kitűnő magyar kutatóról nem is beszélve. Ma azért gyűltünk össze, hogy az egyik legnagyobb magyar generatív nyelvész, Kálmán László ötvenedik születésnapját ünnepeljük meg. Nagy megtiszteltetés nekem az, hogy, ha személyesen nem is, de részt vehetek e jeles alkalmon, hiszen, azt hiszem ez ennyi év távlatából már kimondható, munkásságom számos dolgot köszönhet csaknem kizárólag László építő jellegű, segítő kritikájának. Vigyázó tekintete, szelíd apai szigora nélkül ki tudja, hova kalandozott volna el a generatív nyelvészet jókedvű törpéje – olyan messze lennénk ma az Univerzális Nyelvtan alapelveinek megértésétől, mint Makó Jeruzsálemtől. Engedjék, engedjétek meg tehát, hogy pár szóban méltassam kitűnő kollégámat, ezt az elsőrangú innátista generatív nyelvészt, Kálmán Lászlót.

Lacival először 1967 nyarán kerültem kapcsolatba. Egy levelet írt nekem az MIT-ra, amely, még most is emlékszem, valahogy így szólt: „Kedves doktor Chomsky, én tíz éves vagyok, és Lászlónak hívnak. Nagy rajongója vagyok önnek és munkásságának. Amíg a többiek a Lutra albumokat cserélgetik a padban óra alatt, addig én az Aspects of the Theory of Syntax-et bújom. Lenyűgöz precíz, makulátlan logikája. Néhány kritikai észrevételem azért lenne. Úgy érzem, az ön elmélete hiányolja az elegendő mennyiségű mozgatót. Márpedig, kedves doktor Chomsky, nincs mondattan mozgató nélkül!”

Levelén elgondolkodva, amelyet amúgy doktor Vago volt szíves lefordítani nekem, rá kellett döbennem, milyen mélységes bölcsesség rejlik a zseni tehetség szavaiban. Igyekeztem is ezután egy érettebb, letisztultabb, mozgalmasabb nyelvtanmodellel előállni. Nem is csoda, hogy könnyek szöktek a szemembe az örömtől, amikor évekkal később, a Kormányzás és Kötés elméletről szóló egyik előadásorozatomat követően, hosszú hallgatás után egy rövid ámde informatív sürgönyt kaptam Lászlótól, immár angolul. Így szólt: NOT BAD, MOVE MORE. Persze tartozom annyival az igazságnak, hogy elismerjem, természetesen a kritikátlan csodálat Lacira még esetemben sem volt jellemző. Egyik levelében például a szememre hányja, hogy nem definiálom elég pontosan a szófajokat, holott azok nélkül aligha lehet a természetes nyelvek leírásában egyről a kettőre jutni. Ez a levél már spanyolul íródott, hiszen Laci közben megtanult ezen a nyelven is: Idiota, Creatura, Movimiento, Sustantivo, Adjetivo, Verbo! - rótt meg benne Laci, a mi Lacink, némi joggal. Együttal felhívta a figyelmemet egy kruciális adatra, amely a professzor Prószékyvel közösen alkott Fickó-Mackó nyelvtan alap gondolatát szolgáltatta. Az adat a következő. A Dörmögő Dörmötör című periodikában a levelező rovat címe sokáig ez volt: "Fickó és Mackó üzeni". Ám a két név helyett két rajz szerepelt, egy kisfiút és egy mackót ábrázoló rajz. Jó példa ez arra, hogy a beszélők szófajjal nem rendelkező dolgoknak, például rajzoknak is tudnak mondattani szerepet tulajdonítani, tehát ezt nem a szótövek belső sajátosságai, hanem az egész szerkezet határozza meg.

Lacival azóta is szoros levelezésben állok, hiszen éberem tartja rajta hüvelykujját a generatív nyelvészet érverésén. Számos művem publikációja azért késik, mert én már-már úgy érzem, tökéletesek, de ekkor átküldöm őket Lacinak, aki telejegyzetelve dobja őket vissza. - Nem is szólva kollégája, a másik jeles generatív nyelvész, doktor Siptár kíméletlen tipográfiai jeleiről. A kritikát, amely Lacitól jön, bár sok fáradtságot hoz, mégis szívesen fogadom. Az Optimalitás Elméletről szóló magvas gondolatait is azonnal nyomdába küldtem, hogy egy parányi morzsa géniuszából jusson nekem is. László hozzájárulása a generatív nyelvészethez azonban egészében egy csepp sem negatív, sokkal inkább pozitív: most már el kell mondanom, itt, ezen a nagy ünnepen, ahol ötvenedik születésnapján köszöntjük őt, hogy nem lett volna, nem lenne, és nem is lesz transzformációs nyelvtan Kálmán László nélkül. Isten éltesse sokáig.